

Posudek oponenta na rigorózní práci

**Pout' v centru kulturologického zkoumání:
*Analýza poutí Camino de Santiago a Shikoku Henro***

**Katedra Kulturologie, FFUK Praha, 2012
Autor: Tomáš Gavlas**

Obecně k tématu:

Hlavním cílem práce je „vymezení fenoménu moderního poutnictví v kontextu Svatojakubské pouti a nalezení kulturně-historických procesů, které vedly k jeho znovunalezení“ jak píše autor v Úvodu (str.14). Práce je pokračováním tématu diplomové práce, rozšířené o dotazníkové šetření, komparaci s poutí jiného kulturního okruhu - Japonska, s rozšířeným závěrem a mnoha formulačními vylepšeními oproti práci diplomové.

Je pečlivě rozčleněna do osmi kapitol s dalším vnitřním dělením a Závěru, celkem 133 stran, včetně vlastních fotografií, které jsou včleněny organicky do textu a tvoří dobrou podpůrnou část rigorózní práce. Škoda, že jejich kvalita rozlišení není dostatečná pro profesionální tisk.

Jak jsem již uváděl v posudku DP, jde o práci svým způsobem mimořádnou, jak kultivovaným jazykem, tak příběhem a osobním nasazením, které čtenáře vtahuje do děje.

Autor sám několik tras pouti Camino prošel, to znamená pěšky, se všemi starostmi a bolestmi poutníka. To vše by ovšem nestačilo, nebýt jisté vyzrálosti tématu ve smyslu metodologického přístupu a kladení si závažných otázek kulturních proměn současné evropské společnosti. Cesta poutníka u autora často splývá s cestou poznání. Například na naléhavou otázku, kdo je tedy novodobý poutník, nakonec po osobních zkušenostech a nebojím se říci i zralosti, autor odpovídá takto: „Vždy to bude poutník, člověk, který dává význam a funkci každé poutní trase, a proto bych se nebál poutníkem nazvat kohokoliv, kdo se vydává na cestu a usiluje o následující.“ (str. 33).

Z metodologického hlediska jsme svědky zdařilého pokusu o kulturologickou analýzu fenoménu poutnictví v post-moderní společnosti s pomocí zúčastněného pozorování, interpretace statistik, sociologických konceptů poutnictví, historické analýzy, antropologického základu chůze, cesty, poznání, abych jmenoval alespoň ty nejdůležitější stránky analýzy, pokud si dáme tu práci a použité metody sami vyhledáme. Ovšem i takto osobně psaná práce je prací rigorózní a věnovat v práci prostor přehledu metodologie a jejím úskalím by bylo více než vhodné.

Oceňuji jasný stručný úvod do historie, úvahy o Euroobčanovi-nomádovi. Z půl miliónu poutníků ročně ve 12 století na 2,5 tisíce na konci 20 století a zpět na téměř 300 tisíc v roce 2010 – to samo o sobě je příběhem proměn lidské kultury. Autor dobře analyzuje příčiny, středověká pout' za pokáním se mění v postmoderní hledání sama sebe. Následuje dobře strukturovaná odpověď, proč došlo ke znovuzrození trasy Camino de Santiago, nikoli však jejího původního obsahu. (str. 82 a následující). K definici chůze mohu dodat kodifikovanou definici dle pravidel atletiky IAAF 230.1., kde je dobře parný rozdíl mezi normální chůzí a sportovní chůzí. Jde však o víc, o přirozenou adaptaci člověka k chůzi a chůze jako přirozený

pohyb člověka krajinou. Jak dlouho právě chůze utvářela naše vnímání a hodnocení krajiny? Určitě déle než jízda kočárem nebo automobilem.

Kriticky:

- Slovosled v anglickém abstraktu by zasluhoval revizi
- Dotazníkové šetření: „Abych lépe porozumněl problematice, rozhodl jsem se udělat dotazníkové šetření, které má za cíl prozkoumat povědomí o samotné Svatojakubské pouti a jak je vnímána. Uvědomuji si, že se nejedná o klasický výzkum, ale to není ani záměrem. V této fázi se snažím osobně pouti vzdálit a zeptat se respondentů, zda fenomén vůbec znají a co si o něm případně myslí“. Ponechme teď stranou gramatickou chybu ve slově porozumět a soustředme se na výběrový soubor.

Technicky je vždy nutné tabulky a grafy označovat čísly, názvem a dále uvést zdroj dat, jak mám například napsat, že se mi líbí tabulka na str. 100? O čem je? Je o přehledu motivací? Otázky jsou citlivě položeny, odpovědi poměrně zdařile interpretovány, jsou v podstatě potvrzením analýzy, proč došlo ke znovuzrození fenoménu Camino. Zkoumaný soubor nebyl v žádném případě náhodný, ale naopak výběrový. Přihlásili se na internetové vyplnění nejen ti, kteří tuto technickou možnost mají, dále mají s internetovými dotazníky zkušenost, ale také je téma poutí nějak zajímavá, a dále zřejmě chroničtí surfaři na webu, kteří profesionálně vyplňují kde co a hlásí se do každé diskuse.

Z takového souboru můžeme vyvodit závěry, že ti, které téma zaujalo a přihlásili se k němu, (o tom by mohla svědčit i vysoká návratnost přes 50%) mají takové a takové názory, a proto nesouhlasím s tvrzením na základě dotazníku, že Svatojakubská pouť je velmi známý kulturní fenomén, povědomí o něm je velmi silné atd., zvláště když chybí demografická data vzdělání, pohlaví atd. Přesto odpovědi z otevřených otázek považuji za zajímavé a doplňující analýzu Camina. Samotné dotazníkové šetření v této podobě však přínosem k hlubšímu poznání podle mého názoru není. To autor ostatně sám cítí (str. 104).

Oceňuji:

Z ekologického hlediska oceňuji kapitolu Camino v kontextu krajinných megatypů sensu Meeus, 1995.

Kapitolu porovnání s jiným kulturním okruhem: Japonsko, Shikoku Henro. Prvotní je návštěva všech 88 chrámů, nikoli cesta mezi nimi (necelých 20% poutníků skutečně chodí pěšky, jak autor cituje relevantní literaturu). Nemůže to být způsobeno i tím, že krajina v našem evropském pojetí není pro Japonce krajinou, ale krajinou je právě japonská zahrada? Putují všemi 88 krajinami a prázdný prostor mezi nimi není důležitý, (o tom svědčí i 90% cesty kolem dálnice a zbytek 10% je o cestě k chrámu), jak jsem měl možnost poznat z vlastních zkušeností průzkumu.

Str. 120, dobrý postřeh fenoménu poutnictví, kdy je poutník „vyvázán z materiálního modu života“. „Pokud pouť však absolvuje uspěchaný moderní člověk tak spíše přenesse on své vysoké tempo na ni, než naopak. Ale znovu opakuji, jak již v textu zaznělo, nemějme jí to za zlé, je jen zrcadlem svých poutníků“. (str. 123). Autor v Závěru dobře reflektuje prožitek uvidět znovu krajinu v lineární pouti a pokouší se o budoucí odhad vývoje Camina a Shikoku Henro.

Otázky a doporučení:

- Autor používá několikrát termín „kulturologická metoda“, aniž by explicitně vysvětlil, o co jde. Mohl by jej objasnit?
- Existují snahy oživit poutní trasy v ČR?
- Jsou poutní trasy Svatojakubské cesty obklopeny více symboly nebo znaky z kulturního hlediska?
- Klíčová a velmi zdařilá je kapitola U cíle. Dostane se do post-moderního cíle poznání sebe sama většina poutníků, není to pro ně nakonec šok se vrátit zpět do běžného života?
- Domnívám se, že tato práce uzrála do podoby, kdy je možné uvažovat o publikování článku nebo celého putování časopisecky nebo jako monografie. Nebyla by to věc ojedinělá na katedře kulturologie s tématem krajina, připomínám jiné čtenářsky vděčné putování Petra Mikšíčka krajinou Sudet.

Práce s literaturou je adekvátní tématu, je s ní skutečně pracováno, včetně moderních internetových zdrojů a sítí, nechybí anglicky psané studie na téma moderního poutnictví-Clift, nebo krajinné ekologie – Farina. Autor dodržuje citační normy APA.

Závěr: Autor Tomáš Gavlas v předkládané rigorózní práci naplnil cíle práce, pracuje adekvátně s literaturou, práce je psána kultivovaným osobně zaujatým a expresivním jazykem. Předkládaná rigorózní práce, i přes kritické připomínky, splňuje požadavky, kladené standardně na tento typ prací. Kritické připomínky by měly sloužit k prohloubení tématu a nesnižují v zásadě kvalitu předkládané práce. Z výše uvedených důvodů navrhuji rigorózní práci Tomáše Gavlase rád k obhajobě.

PhDr. Miloslav Lapka, CSc. v.r.

FFUK Praha, EF JU

V Českých Budějovicích, 5. 9. 2012